

ALKAR LAGUNDU BEAR

Gure Erri'aren bizian barna ibili gabiltzala, bizi o i eutsi nai-izatean kexu, urduri ta leyatsu yardutea ezinbestekoa da guzizontzat, eta xede ortaz egokie-nik nola ari bear dugun begiraga i beti. Guziok, enurarik gabe, gure E i'ari onena opa diogularik, ortan bat gerala ezin ukatu; baña, gero, onen ori zein izan ote diteken eztugu berdin ikusten, eta ortik sortu bear, ezinbesteko ondo-rioa bezela, gure artean berdiñak eztiran iritziak, maiz, alka en aurkako bezela ikusi bear ditugunak. Gizonen artean betidanik izan diran alka enganako ezta-baidak sortu zaizkigularik.

Orixe gertatzen zaigu, bai, guri ere oraingo ontan asmo ta egipen batzuei buruz mamitu zaizkigunak, eta oyen artean euzkerarena edo dugu garantzi aundienetakoa. Guztiok nai dugu gure izkuntza oni indar eta zabaltze ta sakontze aundjenak eman al-izatea, ortan be bat gera guziok; baña ori buru-tzeko, bide ezberdiñetan ari gera, bakoitzarena onena dalakoan; eta besteen aurean amor-egiteko beti uzkur eta gongan bear. Oso zala edo izango zaigu gure jokera ori aldatzea ta ohea izan diteken besteren bat onartzea. Alaz ere ezin gera gaitezke sorgo , eta emendik edo andik ororentzat ona izan diteken bide baten bija ibili bear guztion aldetik alegiñak egiten.

Asmo ortaz zertxobait aipatu nai dugu emen, geldirik egoteko jokera guziak astandu nayeian, eta egokja izan diteken zerbait age erazteko xedeaz. Ortarako ta gogo onez, eliztiari dagokion zerbaiteaz ari-izango gera. Eliztia, ziñez, izkuntzaren egitura dalarik, gurean eta nun-nai berdin dalako. Beraz, ortan guziok batera etortzea ezinbestekoa da, eliztiak esaten diguna onartzean eta azkenez euzkera bera dan bezela ere artu ta erabiltzeko. Guztion bide-ak gure izkuntzaren egituraz zedañturik dagozela ikusi ta begiratu bear ditugu, oyetatik at ateratzeko asmorik gabe.

Ikus ditzagun, beraz, euzkeraren eliztiak oa erazten dizkigun iru lege, bereziki orsiztiaren legeak, len eta orain ere idazle geyenek aiztuta edo alboan utzi dituztelarik, egitan eliztiaren aurkako utzak egiten, eta neuk ere lenengoaz bederen ori egin dudala, naiz eta nire eliztian lege oyek lenengo ikaskayan aipatuak izan, aitortu bear dut; alakotz, ortan guziok edo geyenok e udunak gera. Lege oyek, ez nik bakarik, Azkue, Arana-Goiri, A igarai, Lopez Mendizabal eta beste batzuek berdin age erazten dituzte. Ona emen zeintzuk diran:

Lenengo legea: l'az egindako bikonde bateaz (ai, ei, oi, u_j) itz bat amaitzen danean eta atzetik gediñen bat gañeratu bear bada, bikondearen 1 or_j, gediña dana, Y igidiñaz aldatzen da, u engo gediñaz izkin bat eratzeko.

Esate baterako: **Bei + a = Beya;** **dei + a = deya;** **otoi + ak = otoyak.** Gañera, guziok geronengan oartu dezakegunez, aldatze ori berez egiten da; o engatik berezko legea bezela ere ar dezakegu.

Bigaren legea: Bikonde berbera o ezaz amaitzen dan itz bati N bat eta gero gedin bat gañeratzen bazaizkio, bikondearen I gediña ezabatzen da ta esandako N ori N'az biurtzen da. E.b.: Artzai + n + a = artzaña; a ai + n + ak = a aña. Aipatutako I ori ezabatu gabe gera diteke, baña Ñ igidiña beti Ñ'az aldatzen da.

Iruga en legea: Bikonde oyetakoaz amaitzen dan itzari L bat eta onen ondoren gedin bat gañeratu ezkerro, L'a LL'az aldatzen da. E.b.: Zai + I + a = zalla; e aboil + I + a = e abola; emen ere I ori batzuetan geratzen da, baña L'a beti LL'az aldatzen.

Oyetekek ditugu gure otsiztiaren iru legeak, elizti-legeak diranak, eta berak guregan berez edo sortzen dirala ikus ditzakegunak; ikus baño obeki entzun ditzakegula esan genezake, ta norberak ori eglztatzeko, nai-izan ezkerro. Alakotz, lege oyek eliztiak aipatu baño lenago o ela sortzen dira, berez, guban.

Ba-dakit, jakin ere, len aipatu dudan bezela, lege oyek ain nabari ikustean ere, euzkal-idazle geyenek, beren idazkietan, aitzuta bezela uzten dituztela; ta nerea be izan dan utz ori zuzendu nai dut emen eta gerorako, ta pozik ikusiko nuke besteak be o elaxe jokatzean; ori egin ezkerro egiazko gure batasunean beste u ats egoki bat egin genezake.

Iru lege oyen aurkako utzak, lenengoari dagokiona agertzen da nabariena, ta arestian edo asita, or age erazten dizkigute amaika itz utz o ezaz aldatuta; e.b.: Deja, Bizkaia, Aia, Araia, Otoia ta abar, Deya, Bizkaya, Aya, Araya, Otoy, ta abar ipiñi orde. Ñik eztut ikusten ori zergatik egiten dan; aitzitik len bezela egiteko izpidea argi agertzen dalakoan nago, egokia dan legeari ja aitzearen arauz.

Ba-dirudi 1, ñ ta y izkiak zearo baztertzen nai dala; baña izki oyek beste iru soñu, oso argi ta nabariak diran iru soñu, adieraztean dituzte ongi ta bereziki. Gogora dezagun ele-yakintzak zedañtzen duen jokera au: Soñu bakoitzarentzat ikur bat, ots, bat bakañ onartzea, ta, ondorioz, ikur bakoitzarentzat soñu baka a ere onartzea. Beraz, ezinbestekoak ditugu iru izki oyek, berezkoak diran beste iru soñuai dagozkienak. Eta ezabatu nai bide diran izki oyek kentzea, nabarigañago agertzen da, beste aldetik, soñurik adierazten eztuen h beste izkia geto ta geyago sartzen nai dan bitartean. Bakanak benetan alka en aurka agertzen diran bi jokera oyen egipenak, geron aldetik iñola ere ulertu ezin dezakeguna, oso zentzuegabekoa iruditzen zaiguna.

Ontaz edo artaz guztiok ari gera batasunerako bidean, ez noski era berean; batzuen batzuk iraduz beterik; besteak, aitzitik, astiro ta zuurtasunez jokatu nai dugunok. Geron ustez iñola ere ezin ar dezakegu ontzat, ortan iñungo ebaketerik egitea, ori, ziñez, euzkeraren aurkako egipena izango litzakelako. Euzkadi'ko alde guztietan mintzatzen dan euzkal-izkuntza da euzkera, ots, Euzkal-Eri guziak darabitena, ta izkelgi bat ere ezin arbuyaturik geratzea. Batasuna izatekotan izkelgi guziarena izan bear, eta orela bakarik izan diteke egiazko batasuna. Alakotz, izkelgi bakoitzaren ba utian, izkelgi ori da erabili bear dana, oña i bezela noski; ta bide batez izkelgi bakoitzaren ere alegiñak egin bear dira beste izkelgietatik el diteken guzia onartzeko.

Ez ori bakarrik, jakaña, ta ezinbestekoa bezela auxe da, nai ta nai ez, egin bear dana, eliztiaren arauak guztien aldetik onartu ta ja aitzea; bai ta nun-nai jzan ditezken oke ak zuzentzea ere. Orela egokiro alkar lagundu dezakegu, bear-bea ezkoa dan laguntza ori burutzeko guztiok eta bakoitzak eginbide

bezela onartzean. Jokoan gure izkuntzaren bizia dago ta berarekin gure E l'arena ere; orixe da iño; z aitzu bear eztuguna, alegiñetan buru-bela i ari-izateko.

Argi dago gure ebazkizun onek duen garantzi aundia, ta garantzi oren arauz yardun bear dugu guziok eginkizun guzietan; enurarik ez, beraz, nola jokatu bear dugun ikusteko, alkar beti laguntzean; gutxi gera, zoritxa ez, euzkaldunok eta o engatik bear-beara izango litzaiguke guzion artean egiazko lenengo batasuna egin, eta orela erazago elduko g;ñake euzkal-izkelgien batasunera-ño; aitzitik, geron batasuna egin orde z alka engandik aldentzen bagera, eziña edo izango zaigu beste batasunera eltzea; ta ortik dator nolako ezinbestekoa dan guk guziok alkar laguntzeko beara. Eta orela bakarik gaizkatuko da gure euzkera, bai ta, ondorioz, gure Ha ere; azken elburu au begiratzean ematen dut nire lantxo au egokia dan izenpurua ipintzen: Alkar lagundu bear.

Umandi

Liburuak nun Aita Lino an.